

СЕРІЯ «Психологія»

УДК 378.14.014.13:378.147.88

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3\(8\)-189-201](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-3(8)-189-201)

Драпак Галина Борисівна, кандидат філологічних наук, викладач кафедри іноземних мов, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2, <https://orcid.org/0000-0002-4033-5804>

Кочмарь Михайло Юрійович, кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри анатомії людини та гістології, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3, <https://orcid.org/0000-0002-0219-0552>

Росола Тетяна Федорівна, кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри анатомії людини та гістології, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», 88000, м. Ужгород, пл. Народна, 3, <https://orcid.org/0000-0001-5323-8678>

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗВО

Анотація. Стаття присвячується удосконаленню підходів мотивації студентів до самостійного навчання як частини програми вищої освіти, що отримується в українських закладах вищої освіти. Актуальність проблеми зумовлена необхідністю самостійного навчання як інструменту покращення якості знань, що необхідні як в межах закладу вищої освіти, так і в подальшій практичній діяльності спеціалістів. Мета дослідження – визначити основні психологічні аспекти, що застосовуються викладачем для мотивації самостійного навчання з використанням індивідуального підходу та удосконалення системи оцінювання. Загальнонаукові методи пізнання, до яких відносять аналіз (критичний аналіз наукової літератури), синтез (визначення ключових аспектів), індукція та дедукція (формування наукової новизни та пропозицій) дозволяють досягнути поставленої мети. Результати дослідження дозволили виділити: суть самостійної роботи та основні її завдання; сутність мотивації до самостійної роботи та основні психологічні бар'єри на шляху до мети; психологічні методи формування мотивації до самостійної роботи, до

яких віднесено: визначення практичної корисності навчання, реалізація творчого потенціалу, визнання індивідуальної значимості, фінансові методи. Основними підходами формування мотивації до самостійної роботи студентів ЗВО є індивідуально-орієнтовані підходи та результативно-орієнтовані підходи. Практичне значення дослідження полягає у можливості його використання в освітніх програмах закладів вищої освіти незалежно від спеціальності студента.

Ключові слова: мотивація, психологія, педагогіка, самостійна робота.

Drapak Halyna Borysivna, PhD in Philology, Lecturer of the Department of Foreign Languages, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Maksyma Kryvonosa st., 2, <https://orcid.org/0000-0002-4033-5804>

Kochmar Mykhaylo Yuriyovych, Candidate of Medical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Human Anatomy and Histology, State University «Uzhhorod National University», 88000, Uzhhorod, Narodna Square, 3, <https://orcid.org/0000-0002-0219-0552>

Rosola Tetyana Fedorivna, Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Human Anatomy and Histology, State University «Uzhhorod National University», 88000, Uzhhorod, Narodna Square, 3, <https://orcid.org/0000-0001-5323-8678>

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF FORMATION OF MOTIVATION FOR INDEPENDENT WORK OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. The article is devoted to improving the approaches of motivating students to independent study as part of the higher education program received in Ukrainian higher education institutions. The urgency of the problem is due to the need for self-study as a tool to improve the quality of knowledge needed both within the institution of higher education and in the further practical activities of specialists. The purpose of the study is to identify the main psychological aspects used by the teacher to motivate independent learning using an individual approach and improving the assessment system. General scientific methods of cognition, which include analysis (critical analysis of scientific literature), synthesis (definition of key aspects), induction, and deduction (formation of scientific novelty and proposals), allow achieving this goal. The results of the study will enable us to highlight: the essence of independent work and its main tasks; the importance of motivation to work independently and the main psychological barriers to the goal; psychological methods of forming the inspiration for independent work, which include: explanation of the usefulness of work, creative development, motivational assessment of the knowledge, financial incentives, practical implementation, the formation of teamwork skills, the

formation of skills in organizing processes. The main approaches to the formation of motivation for independent work of freelance students are moderation, facilitation, and counseling. The study's practical significance lies in the possibility of its use in educational programs of higher education institutions, regardless of the student's specialty.

Keywords: motivation, psychology, pedagogy, independent work

Постановка проблеми. Для успішного навчання в закладі вищої освіти студент повинен мати низку компетенцій, серед яких важливе місце займає здатність самостійно освоювати нові знання. Саме тому проблема формування мотивації до самостійної роботи та її психологічні аспекти стоїть надзвичайно гостро.

Починаючи навчання у ЗВО, колишній студент стикається з низкою нових обставин. Це різке зниження рівня зовнішнього контролю за його самостійною діяльністю, а також зміна структури навчання, коли заняття в аудиторії займають приблизно половину навчального часу. Тому значну частину навчального матеріалу доводиться освоювати самостійно.

Вміння працювати самостійно виробляє у студентів психологічну установку на самостійне систематичне поповнення своїх знань та вироблення умінь орієнтуватися в потоці наукової та суспільної інформації під час вирішення нових пізнавальних задач не лише в межах закладу вищої освіти, однак і в практичній виробничій діяльності. Виробленню цих умінь сприяє активізація самостійної роботи студентів, коли вони виконують корисні для майбутньої професії творчі завдання як індивідуально, так і у групі.

Модернізація освіти в Україні передбачає збільшення обсягу самостійної роботи та посилення її ролі. Саме тому студенти повинні формувати відповідні компетенції, насамперед у процесі позааудиторної самостійної роботи та опановувати основи систематизованих знань.

Однак поки що самостійна робота студентів закладів вищої освіти залишається одним із найслабших місць у системі сучасної вищої освіти, низький рівень її продуктивності призводить до труднощів навчання і значною мірою знижує його якість. Її підвищення можливе лише за умови, що навчання набуде для студента особистісного життєвого сенсу, чого можливо досягнути тільки сформувавши внутрішні психологічні аспекти мотивації, коли пізнавальна діяльність студента набуває розгорнутого, пристрасного та наполегливого характеру, а її результати приносять насолоду від результату своєї творчої праці. Відповідно, це спонукає його не тільки працювати на заняттях, а й самостійно вивчати матеріал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням мотивації навчальної діяльності та психологічним аспектам їх формування приділяється особлива увага, тому що від їх вирішення залежить якість навчання [1]. Проблема формування мотивації та аспектам самостійної роботи присвячено

багато досліджень вітчизняних науковців, таких як Ярославцев, К.В., Смужаниця Д.І. [1], Гусак Т.М., Семиченко В.А. [2], Меренков А.В., Куньшиков С.В., Гречухина Т.И., Усачева А.В., Вороткова И.Ю. [4], Елагина В.С., Немудрая Е.Ю., Конев Л.М., Михайлова О.Р. [5] та інші. Ці автори у своїх працях приділяють значної уваги розвитку самостійної роботи в процесі отримання студентами різних спеціальностей знань та навиків. Що стосується психологічних аспектів самостійної роботи, основним із яких є формування мотивації, то питання досліджували такі автори як Семиченко В.А. [6], Саглам Ф.А. [7], Третьякова Е.М. [8], Стародубцева В.К. [10], Тригуб І.П. [11]. Разом з тим комплексних досліджень формування психологічних аспектів мотивування до самостійної роботи студентів закладів вищої освіти не проводилось, що підтверджує актуальність дослідження на практичному та науковому рівні.

Мета статті – визначити основні психологічні аспекти, що застосовуються викладачем для мотивації самостійного навчання з використанням індивідуального підходу та удосконалення системи оцінювання

Виклад основного матеріалу. В межах реформування освіти домінує значення приділяється самостійній роботі. Це сукупність аудиторних та позааудиторних занять та робіт, що забезпечують успішне освоєння освітньої програми закладу вищої освіти відповідно до встановлених вимог. Вони виконуються під методичним керівництвом викладача, але без його участі [2].

Навички самостійної роботи з освоєння будь-яких знань набуваються людиною з раннього дитинства та розвиваються впродовж усього життя. На початку навчання у ЗВО кожен студент має особистий досвід та навички організації власних дій, отримані у процесі навчання у школі, установах додаткової освіти, під час позашкільних занять та у побуті. Однак під час навчання у ЗВО вимоги до організації самостійної роботи суттєво зростають, оскільки вони пов'язані з освоєнням складних загальнокультурних та професійних компетенцій.

Аналіз літератури показав, що науковці самостійну роботу сприймають по різному в залежності від поставлених цілей завдання, однак в цілому можна зробити висновок, що самостійна робота – це основний засіб засвоєння навчального матеріалу студентом у час, вільний від занять. Її зміст визначається робочою навчальною програмою та рекомендаціями викладача. Самостійна робота студента повинна бути забезпечена навчально-методичними засобами. Це підручники, посібники, конспекти лекцій, лабораторне обладнання, техніка тощо. Самостійне навчання передбачає використання наукової літератури та періодичних видань [1-5].

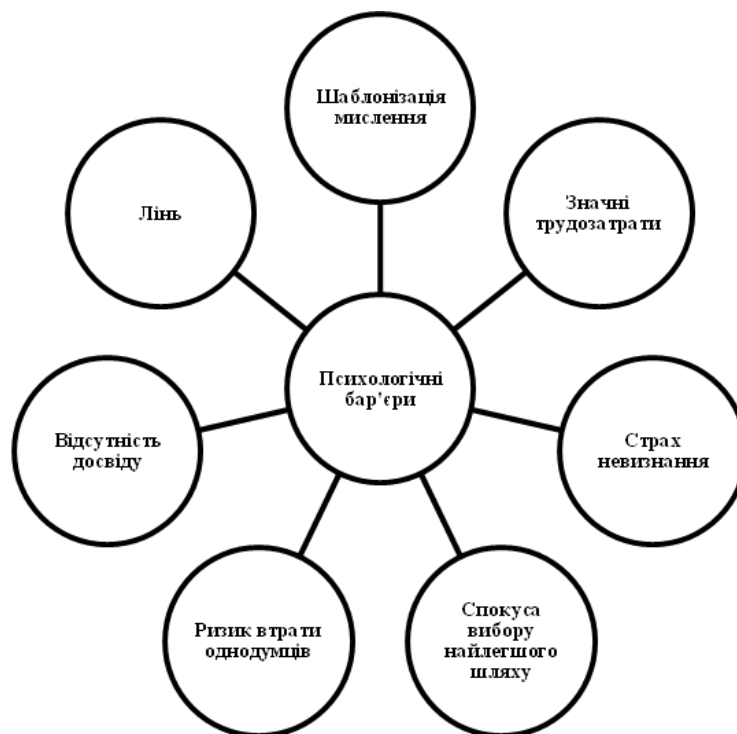
Незважаючи на те, що студенти більшою мірою неохоче ставляться до самостійної роботи, вважаючи, що основну інформацію професійного характеру вони повинні отримувати на лекційних та практичних завданнях, все-таки самостійна робота є важливою частиною навчального процесу. Основними завданнями самостійної роботи є: 1) закріплення та розширення знань, умінь,

отриманих студентами під час аудиторних та позааудиторних занять, перетворення їх на стереотипи розумової та фізичної діяльності; 2) придбання додаткових знань та навичок з дисциплін навчального плану; 3) формування та розвиток знань та навичок, пов'язаних з науково-дослідною діяльністю; 4) розвиток орієнтації та установки на якісне освоєння освітньої програми; 5) розвиток навичок самоорганізації; 6) формування самостійності мислення, здібності до саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації; 7) вироблення навичок ефективної самостійної професійної теоретичної, практичної та навчально-дослідницької діяльності.

Для реалізації завдань самостійної роботи необхідно виконати низку умов. Насамперед, це: 1) забезпечення матеріально-технічної бази для студентів та викладачів; 2) забезпечення матеріалом для самостійної роботи студентів та можливості роботи з ним в аудиторний та позааудиторний час; 3) наявність приміщень, в яких можна виконувати конкретні завдання, що входять до самостійної роботи студентів; 4) супровід викладачами всіх етапів виконання самостійної роботи студентів, поточний та кінцевий контроль результатів [4]; 5) наявність мотивації студентів до самостійної роботи. Її формування забезпечує розуміння ними корисності роботи, яку вони виконують. Для того, щоб психологічно налаштувати студента, необхідно показати йому важливість його роботи не тільки в плані професійної підготовки, а й в плані розширення його кругозору та ерудиції [5].

При цьому, мотивація – основна умова активної самостійної роботи студента. Аналіз дослідженої літератури показує, що більшість науковців визначають мотивацію як психічне явище, котре має різне трактування в залежності від різних цілей. Вона розглядається як сукупність факторів для підтримки та направлення, тобто визначення поведінки. Також під цим явищем розуміють сукупність мотивів чи спонування, направлене на підвищення активності організму та визначення його спрямованості. Крім того, існує думка, що мотивація являє собою процес психічної регуляції конкретної діяльності [6,7].

Мотивація виконує декілька важливих функцій. Вона спонукає поведінку, направляє та організує її, надає їй особистісне значення. Однак на шляху до отримання мотивації студенти стикаються із низкою бар'єрів, що негативно впливають на мотивацію до самостійної роботи студентів. Існує низка психологічних бар'єрів, які негативно впливають на мотивацію студентів до самостійної роботи, а також суттєво знижують ефективність навчання.

Рис.1. Психологічні бар'єри стримування мотивації до самостійної роботи

- **Шаблонізація мислення.** Студент виконує самостійну роботу, але при цьому його пізнавальна активність не виражена. Вона підвищується тільки при умові зовнішніх спонукань з боку викладача, який виконує орієнтувальні та контролюючі функції [8].

- **Значні трудові затрати.** Мається на увазі те, що часто від студента вимагається багато зусиль, які не завжди варті отриманого результату. Саме тому актуальним на сьогоднішній день є використання раціональних способів вирішення завдань або зменшення об'єму роботи з урахуванням реальних можливостей для її виконання.

- **Страх невизнання.** Нерідко буває так, що позитивні досягнення студента не помічаються викладачем. Наприклад, він не надає можливості виступити на семінарі, не оцінює практичну роботу тощо. В результаті, студент втрачає мотивацію працювати далі.

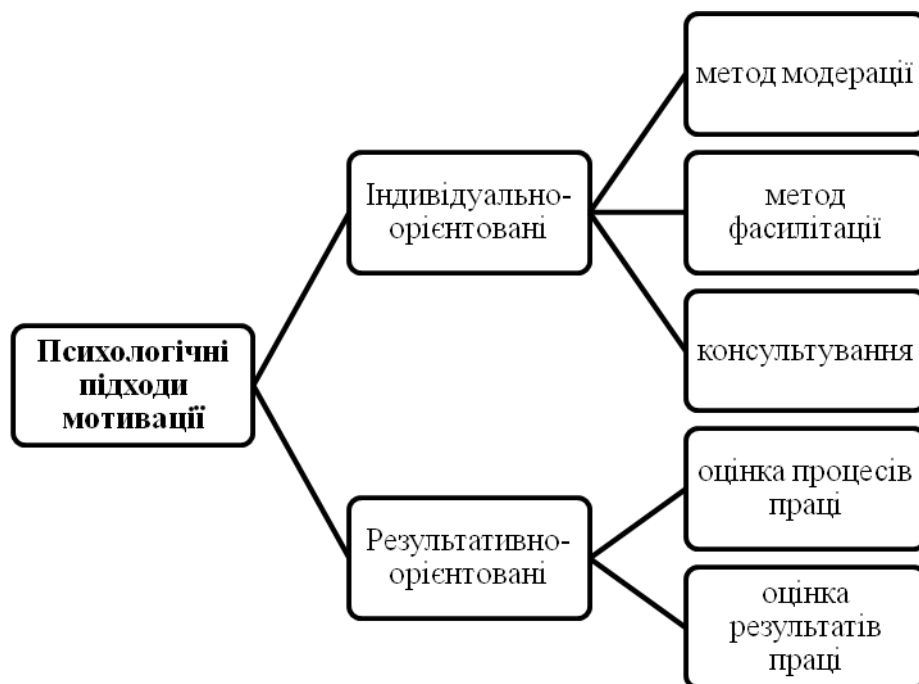
- **Спокуса вибору найлегшого шляху.** Під час виконання самостійних робіт більшість студентів обирають найлегші шляхи. Насамперед це стосується переписування чи копіювання конспектів однокурсників, визначення черговості підготовки до семінарів між студентами, скачування готового матеріалу з інтернет-ресурсів тощо.

- **Ризик втрати однодумців.** Кожна академічна група формує своє відношення до активності окремих студентів. Воно може бути як позитивним, так і негативним, коли виявлення активності в тій чи іншій сфері засуджується іншими. Це має негативний вплив на мотивацію студента до самостійної роботи та до навчання загалом.

- **Відсутність досвіду працювати самостійно.** Найчастіше це стосується першокурсників, які ще не навчилися планувати свій час та організовувати свою роботу.

- **Лінь.** Для багатьох студентів самостійна робота є непосильною задачею. Вони не можуть подолати труднощі та довести справу до кінця, так як не мають на це ніякого бажання. Це пов'язано з відсутністю мотивації [9].

Статистичні дані опитування дослідників Ярешко А.Г., Вородюхіна А.К., Куліш М.В. [19] свідчать про те, що більшість сучасних студентів розуміють, що вони не можуть отримувати знання в готовому вигляді, тобто виключно на лекціях, семінарах чи практичних заняттях, які вони відвідують. До 80% усвідомлюють значення самостійної роботи, однак разом з цим не можуть сформулювати достатньої психологічної потреби для того, щоб реалізувати процес самостійного навчання на практиці. Дуже важливо викладачем сформулювати правильні психологічні підходи до самостійної роботи студентів, до яких відноситься: модерація, фасилітація та консультування.

Рис.2. Психологічні підходи до мотивації самостійної роботи студентів

Функції модерації – допомогти студенту почувати себе вільно, виявити приховані можливості та нереалізовані вміння. Модерація зосереджена на конкретній проблемі. Вона виключає формальний контроль та оцінку, створює психологічно комфортні умови для суб'єктів освітньої діяльності. Модерація передбачає використання спеціальних прийомів, методів і технік, необхідних для організації процесу вільної комунікації, обміну думками, судженнями, та підводить студента до прийняття грамотного рішення завдяки реалізації його внутрішніх можливостей [16];

Функції фасилітації. Сприяння інтересами розвитку особистості студента. Такий стиль діяльності, природно, пред'являє високі вимоги до самих викладачів, його особистісних якостей, освіти та розвинутості деяких умінь [17]. Єдино ефективним способом цієї освітньої взаємодії визнається такий, у якому всі його учасники можуть поводитися природно, приймати інших людей і розраховувати на власне прийняття, прагнути взаємодії та узгоджувати свої позиції з іншими за допомогою діалогу.

Функції консультування. Допомога викладача знайти студентові альтернативні шляхи організації самостійної роботи, коригується процес її виконання студентом, надається психологічна підтримка, вказується шляхи досягнення успіху в освітній діяльності, спільно зі студентами обговорюються та коригується результати їх самостійної діяльності.

Оцінка процесів навчання при формуванні психологічних підходів мотивації самостійної роботи є більш важливою, чим оцінювання результативності, особливо на етапах впровадження мотиваційних заходів. Студенти-першокурсники, які можуть взагалі не вміти працювати самостійно, будуть відчувати страх негативного оцінювання їх роботи, однак якщо вони будуть бачити, що оцінювання буде відбуватися за спробу реалізації творчого підходу, їх мотивація до самостійної роботи буде більшою.

Оцінка результатів навчання повинна враховувати оцінку процесів навчання. Цей підхід повинен застосовуватися як в індивідуальному, так і груповому оцінюванні, що дозволяє розвинути додатково й інші важливі психологічні аспекти самостійної роботи – вміння організації праці та роботи в команді.

При цьому основними психологічними аспектами мотивації до самостійної роботи є критерії, що визначені у табл. 1.

Таблиця 1 – Психологічні аспекти формування мотивації до самостійної роботи

Психологічні методи мотивації до самостійної роботи	Практичне застосування методів
Визначення практичної корисності навчання	Результати творчих та самостійних робіт повинні стати вагомою частиною курсового або випускного дослідження.
Реалізація творчого потенціалу	Студент отримує завдання самостійно прийти до істини, не використовуючи при цьому настанови керівника щодо напрямів її пошуку.
Визнання індивідуальної значимості	Шляхом удосконалення системи оцінювання, що групується на індивідуальному та результативному підході студент відчуває свою значимість у групі (майбутній команді).
Фінансові методи	Навчальний заклад може мотивувати фінансово студентів, що займаються самостійно, а результати праці проявляють на олімпіадах, наукових конференціях чи при написанні творчих та наукових статей.

Відношення студента до виконуваного ним завдання багато в чому залежить від того, чи буде корисною його робота. Наприклад, чи буде вона використана в лекційному курсі, в методичному посібнику, в підготовці до написання публікації тощо. Якщо переконати студента в тому, що його робота необхідна, то його відношення до неї зміниться в кращий бік. Більш того, покращиться якість самої роботи. Важливо робити акцент на тому, що поточні самостійні та творчі роботи, які виконує студент, будуть використані ним на останньому курсі для написання дипломних, магістерських чи інших кваліфікаційних робіт, це теж мотивує його ставитися до своїх обов'язків більш старанно [10].

На кафедрах ЗВО регулярно проводиться науково-дослідницька, дослідно-конструкторська чи методична робота. Залучення до неї студента стане важливим мотиваційним фактором. При цьому до творчості необхідно підходити з використанням групового підходу, який дозволить знизити психологічний тиск на студента, що пов'язаний із страхом негативної оцінки чи невизнання результатів наукової праці. Також для частини студентів, що мають високі знання із певних предметів доцільно проводити олімпіади для того, щоб стимулювати їх бажання самореалізації та визнання.

Визнання індивідуальної значимості відбувається в процесі організації групової роботи над певним завданням. В такому випадку студенти об'єднуються спільною навчальною метою для вирішення конкретних задач. Роботою кожного студента керує викладач. Завдяки груповому навчанню для студента відкриваються можливості співпраці зі своїми одногрупниками. Це не тільки задовольняє потребу кожної людини до спілкування, а й допомагає досягти хороших результатів у навчанні [14]. Для виконання самостійної роботи формуються групи по три студенти. Психологія кожного із них суттєво змінюється. Це пов'язано з тим, що виконуючи роботу індивідуально, студент оцінює її результати суб'єктивно. Нерідко його оцінка є помилковою. Саме тому є необхідність оцінки іншими студентами. Групова робота передбачає самоперевірку та подальшу корекцію викладачем [8]. Студенти отримують індивідуальні завдання на всі види робіт – лабораторні, дипломні, курсові тощо. Крім цього, студентам, які показують високі результати та швидко справляються із завданнями, пропонуються завдання підвищеної складності. Також вони можуть приймати участь у науково-дослідній діяльності та роботі над реальними проєктами. Це значно підвищує мотивацію до самостійного навчання.

Фінансові стимули. Заохочення студентів шляхом видачі їм стипендії чи премії. Санкції за погану роботу. Наприклад, знижуються оцінки за те, що студент здав роботу несвоєчасно [12].

Серед інших методів, які можна використовувати для формування мотивації до самостійної роботи студентів закладів вищої освіти, необхідно відзначити розробку спеціальної навчально-методичної літератури з предмета,

що викладається, забезпеченість технікою, доступною для викладачів та студентів, посилення консультативно-методичної ролі викладача; забезпечення можливості вільного спілкування між студентами, між студентами та викладачем; перебудову традиційних форм навчальних занять та використання нових технологій навчання. Важливою є роль викладача та психолога в формуванні мотивації до самостійної роботи студентів ЗВО. Це обумовлено тим, що вони можуть та повинні допомогти студенту розкрити свій творчий потенціал, визначити перспективи свого внутрішнього зростання. Аналіз запитів студентів у психологічну службу закладів вищої освіти свідчать, що ці труднощі виникають у силу слабкої мотивації навчально-професійної діяльності, низького рівня самоорганізації та комунікативної компетентності [18]. При цьому більшою мірою проблема стосується не тільки студентів, однак і викладачів, оскільки виключної з їх ініціативи й відбуваються всі мотиваційні процеси щодо самостійної роботи.

Завдяки використанню цих форм супроводу, можна створити ситуації для актуалізації нової поведінки, сприяння розвитку особистості, відповідальності студента. Це не копіювання готових зразків професійної поведінки, а створення нових моделей. Вони орієнтуються на професійно-особистісні можливості студента із використанням гнучких підходів до оцінювання результатів праці. Принципове значення в руслі зазначеної проблеми набуває психологічний супровід самостійної роботи. Він передбачає надання психологічної допомоги тим студентам, хто в силу певних індивідуально-психологічних особливостей відчуває труднощі у реалізації цілей та завдань самостійної пізнавальної діяльності. Технології діяльності з психологічного супроводу розробляються і підбираються з урахуванням аналізу життєвих та навчальних труднощів, тобто тих запитів, із якими студент звертається до психолога. Робота психолога за цими запитами спрямована на активізацію внутрішніх ресурсів особистості студентів, поглиблення їх саморозуміння та самосвідомості, підвищення потенціалу професійної самореалізації особистості. Вона включає різні форми та види психологічної діяльності. Це може бути психологічне просвітництво, психологічне консультування, психологічні тренінги, арт-терапія, психодіагностика тощо.

Висновки. Отже, основні психологічні аспекти формування мотивації до самостійної роботи студентів закладів вищої освіти націлені на подолання психологічних бар'єрів студентів, які виникають у процесі розкриття індивідуальних, творчих та професійних можливостей, що проявляються у процесі навчання. Такими бар'єрами є шаблонізація мислення, значні трудовозатрати, страх невизнання, спокуса вибору найлегшого шляху, ризик втратити однодумців, відсутність досвіду, лінь.

Основною відповідальною особою за формування методів психологічного виховання студентів є викладач повною мірою, а в разі необхідності психолог закладу вищої освіти. Ці відповідальні особи розробляють план впровадження

психологічних аспектів мотивації відповідно до ситуації, використовуючи при цьому індивідуальний підхід, а також удосконалюючи систему контролю за якістю знань, яка орієнтується не тільки на результат роботи, але і на процес.

Основними психологічними аспектами формування мотивації є визначення практичної корисності навчання, можливість реалізація творчого потенціалу, визнання індивідуальної значимості серед колективу, фінансові методи. Важливо здійснювати поступову психологічну мотивацію, і підбирати її до різних студентів (чи груп) по різному. Це дозволяє студентам адаптуватися до самостійного навчання та побачити в ньому можливості розкриття власного наукового, творчого та індивідуального потенціалу.

Література:

1. Ярославцева, К.В., Смужаниця, Д.І. (2014). Самостійна робота студента в процесі вивчення іноземної мови. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота», №30, С. 196–198.
2. Гусак, Т.М., Малінко, О.Г. (2000). Підвищення самостійності студентів під час вивчення іноземних мов. Педагогіка і психологія, К. 56 с.
3. Самостійна робота студентів - шлях до підвищення якості знань (2018). Тези науково-методичної конференції кафедр університету 28-29 листопада 2018 року: Харків, с. 7-8.
4. Меренков, А.В., Куньшиков, С.В., Гречухина, Т.И., Усачева, А.В., Вороткова, И.Ю. (2016). Самостоятельная работа студентов: виды, формы, критерии оценки. Министерство образования и науки Рос. Федерации, Уральский федеральный университет. Екатеринбург: Издательство Уральского университета, С. 7-8.
5. Елагина, В.С., Немудрая, Е.Ю., Конев, Л.М., Михайлова, О.Р. (2010). Организация самостоятельной работы студентов в педагогическом вузе. Современные наукоемкие технологии, № 10, С. 116–118.
6. Семиченко, В.А. (2004). Проблеми мотивації поведінки та діяльності людини. Модульний курс психології. Модуль «Спрямованість». К.: Міленіум, 521 с.
7. Саглам, Ф.А. (2014). Способы мотивирования и оценка результативности самостоятельной работы студентов-психологов в вузе. Азимут научных исследований: педагогика и психология, № 1, С. 66-68.
8. Третьякова Е.М. (2015). Формирование мотивации студентов вуза к самостоятельной работе как основа развития профессиональных компетенций. Вектор науки ТГУ. Серия: Педагогика, психология. 2015. № 4 (23). С. 206.
9. Томина, Н.А., Султанова, Т.А. (2018). Технология организации самостоятельной работы студентов колледжа, Молодой ученый, № 2 (188), С. 148-150.
10. Стародубцева В.К. (2014). Мотивация студентов к обучению. Современные проблемы науки и образования. № 6. <https://science-education.ru/ru/article/view?id=15617>.
11. Сікора, Я. Б. (2011). Використання тренінгів у професійній підготовці компетентних фахівців з інформатики. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, 36, С. 115–121.
12. Тригуб І.П. (2014). Мотивація студентів як один з основних факторів успішної професійної підготовки. Кафедра індоєвропейських мов. Нухт, м. Київ. URL: <https://naub.ua.edu.ua/2014/motyvatsiya-studentiv-yak-odyn-iz-osnovnyh-faktoriv-uspishnoji-profesijnoji-pidhotovky/>.
13. Емышева, Е.М., Стефко, М.С. (2013). Рекомендации по организации самостоятельной работы обучающихся. Москва. 63с.

14. Герус, О.Ф. (2007). Групова форма організації навчальної діяльності студентів природничо-математичних дисциплін. Актуальні проблеми математики та методики її викладання: Збірник наукових праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, С. 29 – 34.

15. Мачинська, Н.І., Стельмах, С.С. (2012). Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, С.5.

16. Інновації в сучасній освіті: український та світовий контекст (2020). Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 18-19 квітня 2019 р. Умань: «Візаві», С. 83-84.

17. Волкова, Н. П., Степанова, А.А. (2018). Фасилітатор як важлива рольова позиція сучасного викладача вишу. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія, № 1, С. 228–234.

18. Набатникова, Л.П. (2011). Психологическое консультирование в системе службы психологической помощи в вузе. Системная психология и социология, №4. С.16-24.

19. Ярешко, А.Г., Воронюхіна, А.К., Куліш, М.В. (2017). Самостійна робота студента як фактор професійної досконалості. ВДНЗ України "Українська медична стоматологічна академія", с.193-194. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/9762/1/Yareshko_Samostiina_robota_studenta.pdf

References:

1. Yaroslavtseva, K.V., Struzhnitsa, D.I. (2014). Samostiyna robota studenta v protsesi vyvchennya inozemnoyi movy [Independent work of the student in the process of studying a foreign language]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya «Pedahohika. Sotsial'na robota»*, No. 30, P. 196-198 [In Ukrainian]

2. Gusak, T.M., Malino, O.G. (2000). Pidvyshchennya samostiynosti studentiv pid chas vyvchennya inozemnykh mov [Increasing student independence when studying foreign languages]. *Pedahohika i psykholohiya*, K. 56 p [In Ukrainian]

3. Samostiyna robota studentiv - shlyakh do pidvyshchennya yakosti znan' [Independent work of students - a path to improving the quality of knowledge] (2018). *Tezy naukovo-metodychnoyi konferentsiyi kafedr universytetu 28-29 lystopada 2018 roku*: Kharkiv, s. 7-8 [In Ukrainian]

4. Merenkov, A.V., Kunshikov, S.V., Grechukhina, T.I., Usacheva, A.V., Vorotkova, I.Yu. (2016). Samostoyatel'naya rabota studentov: vidy, formy, kriterii otsenki [Independent work of students: species, forms, evaluation criteria]. *Ministerstvo obrazovaniya i nauki Ros. Federatsii, Ural'skiy federal'nyy universitet*. Yekaterinburg: Izdatel'stvo Ural'skogo universiteta, P. 7-8 [In Russian]

5. Elagina, V.S., Nompera, E.Yu., Konev, L.M., Mikhailova, O.R. (2010). Organizatsiya samostoyatel'noy raboty studentov v pedagogicheskom vuze [Organization of independent work of students in the pedagogical university]. *Sovremennyye naukoymkiye tekhnolog*, No. 10, p. 116-118 [In Russian]

6. Semichenko, V.A. (2004). *Problemy motyvatsiyi povedinky ta diyal'nosti lyudyny [Problems of motivation of behavior and human activity. Modular psychology course]*. Modul' «Spryamovanist'». K.: Milenium, 521 p [In Ukrainian]

7. Saglam, F.A. (2014). Sposoby motivirovaniya i otsenka rezul'tativnosti samostoyatel'noy raboty studentov-psikhologov v vuze [Motivation methods and assessment of the performance of independent work of psychologists in the university]. *Azimut nauchnykh issledovaniy: pedagogika i psikhologiya*, No. 1, pp. 66-68 [In Russian]

8. Tretyakova E.M. (2015). Formirovaniye motivatsii studentov vuza k samostoyatel'noy rabote kak osnova razvitiya professional'nykh kompetentsiy [Formation of motivation of university students to independent work as the basis for the development of professional competencies]. *Vektor nauki TGU. Seriya: Pedagogika, psikhologiya*, № 4 (23), P. 206 [In Russian]

9. Tomina, N.A., Sultanova, T.A. (2018). *ekhnologiya organizatsii samostoyatel'noy raboty studentov kolledzha* [Technology of organizing independent work of college students], *Molodoy uchenyy*, No. 2 (188), P. 148-150 [In Russian]
10. Starodubtseva V.K. (2014). *Motivatsiya studentov k obucheniyu*. [Motivation of students to learning]. *Sovremennyye problemy nauki i obrazovaniya*, № 6. <https://science-education.ru/ru/Article/View?id=15617> [In Russian]
11. Sikora, Ya. B. (2011). *Vykorystannya treninhiv u profesiyniy pidhotovtsi kompetentnykh fakhivtsiv z informatyky* [Use of trainings in professional training of competent computer science professionals]. *Psykholoho-pedahohichni problemy sil's'koyi shkoly: zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*, 36, P. 115-121 [In Ukrainian]
12. Trigub I.P. (2014). *Motyvatsiya studentiv yak odyn z osnovnykh faktoriv uspishnoyi profesiynoyi pidhotovky* [Motivation of students as one of the main factors of successful professional training]. *Kafedra indoyevropeys'kykh mov. Nukht, m. Kyyiv*. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/motyvatsiya-studentiv-yak-odyn-iz-osnovnyh-faktoriv-uspishnoyi-profesijnoji-pidovky/>. [In Ukrainian]
13. Emysheva, E.M., Stefko, M.S. (2013). *Recommendations for organizing independent work of students* [Recommendations for organizing independent work of students]. Moscow. 63c. [In Russian]
14. Gerus, O.F. (2007). *Hrupova forma orhanizatsiyi navchal'noyi diyal'nosti studentiv pryrodnycho-matematychnykh dystsyplin* [Group form of organization of educational activities of students of natural and mathematical disciplines]. *Aktual'ni problemy matematyky ta metodyky yiyi vykladannya: Zbirnyk naukovykh prats'. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka*, P. 29 - 34 [In Ukrainian]
15. Machinskaya, N.I., Stelmakh, SS (2012). *Suchasni formy orhanizatsiyi navchal'noho protsesu u vyshchiy shkoli: navchal'no-metodychnyy posibnyk* [Modern forms of organization of educational process in Higher School: Educational and methodical manual]. *Lviv: L'vivs'kyy derzhavnyy universytet vnutrishnikh sprav*, P.5 [In Ukrainian]
16. *Innovatsiyi v suchasniy osviti: ukrayins'kyy ta svitovyy kontekst* [Innovations in modern education: Ukrainian and world context] (2020). *Materialy mizhnarodnoyi naukovo praktychnoyi konferentsiyi 18-19 kvitnya 2019 r. Uman': «Vizavi»*, P. 83-84 [In Ukrainian]
17. Volkova, N.P., Stepanova, AA (2018). *Fasyliator yak vazhlyva rol'ova pozytsiya suchasnoho vykladacha vyshu* [Facilator as an important role position of a modern teacher of higher education]. *Visnyk Universytetu imeni Al'freda Nobelya. Seriya : Pedahohika i psykholohiya*, No. 1, P. 228-234 [In Ukrainian]
18. Nabatnikova, L.P. (2011). *Psikhologicheskoye konsul'tirovaniye v sisteme sluzhby psikhologicheskoy pomoshchi v vuze* [Psychological counseling in the system of psychological assistance in the university]. *Sistemnaya psikhologiya i sotsiologiya*, №4. P.16-24. [In Russian]
19. Yareshko, AG, Vordyukhina, AK, Kulish, M.V. (2017). *amostiyna robota studenta yak faktor profesiynoyi doskonalosti* [Student's independent work as a professional perfection factor]. *DNZ Ukrayiny "Ukrayins'ka medychna stomatolohichna akademiya"*, p.193-194. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/9762/1/yareshko_samostiina_robota_studenta.pdf [In Ukrainian]